

Pendelbewegingen in de jeugdbescherming: het voorbeeld van de Verenigde Staten

D. Ballet*

C. Eliaerts**

I. Inleiding

I 'The pendulum of juvenile justice has swung in wide arcs in many places during recent years'.¹

Deze wijze woorden van V.L. Stewart zijn ongetwijfeld ook van toepassing op de Belgische jeugdbescherming die zich in een fase van stroomversnelling bevindt. Na de 'penale' ideeën van Gol lijkt de wind nu vanuit een 'bijstandshoek' te waaien.²

Een blik over de grens – met name naar 'het moederland' van de jeugdbescherming, de Verenigde Staten – kan o.i. een revelerend licht werpen op deze ontwikkelingen. Het Belgisch systeem van jeugdbescherming kan immers beschouwd worden als typisch voor de wijze waarop de meeste landen met een vergelijkbaar economisch en cultureel stelsel het maatschappelijk optreden t.a.v. het zgn. 'kind in gevaar' hebben georganiseerd.³ Het betreft inderdaad een afleiding van de eerste 'juvenile courts' die reeds in 1899 in Chicago werden opgericht, en die in feite nog steeds model staan voor de meeste Westerse systemen van jeugdbescherming.

Dat het Amerikaanse voorbeeld inspirerend werkte, kan uit een analyse van de parlementaire voorbereiding van de Wet van 15 mei 1912 worden afgeleid. Zo verklaarde Minister van Justitie, Carton de Wiart, in de Senaat: 'Messieurs, j'en viens au Chapitre II, qui s'occupe, non plus de la faute des parents, mais de la faute des enfants. Ce chapitre organise, en ce qui concerne les mineurs traduits en justice, un régime tout nouveau, qui s'inspire de celui adopté par les législations américaine et anglaise'.⁴ Overigens had Mevrouw H. Carton de Wiart reeds een aantal jaren daarvoor een studiebezoek gebracht aan verscheidene jeugdrechtbanken in de Verenigde Staten, waarover zij op enthousiaste wijze verslag uitbracht op het 'IVe Congrès international pour l'étude des questions relatives au patronage des condamnés, des enfants moralement abandonnés, des vagabonds et des aliénés' te Luik in 1905.

* FKFO-navorser, V.U.B.

** Hoogleraar V.U.B.

1. STEWART, V.L., (et al.), *The changing faces of juvenile Justice*, New York, New York University Press, 1978, p. 3.

2. Zie bijvoorbeeld Voorontwerp GOL vs. Arrest nr. 66 Arbitragehof, 30 juni 1988.

3. PETERS, T., WALGRAVE, L., 'Maatschappelijk-historische duidingen bij het ontstaan van de Belgische Jeugdbescherming', T.v.Cr., 1978, p. 59.

4. MAUS, I., *Commentaire législatif de la loi du 15 mai 1912 sur la protection de l'enfance*, Bruxelles, Larcier, 1912, p. 71.

II. Een nieuwe vorm van maatschappelijk optreden t.a.v. kinderen

2 Een terugblik op het ontstaan van de jeugdbescherming begint veelal bij de Juvenile Court Act van 1899 die de eerste jeugdrechtbank in Cook County, Illinois creëerde. De wortels van het Amerikaanse jeugdbeschermingsrecht dienen echter ver daarvóór te worden gesitueerd. Er waren enerzijds de snel toenemende industrialisatie, immigratie en urbanisatie die aanleiding gaven tot het ontstaan van een arbeidersproletariaat. Anderzijds, in correlatie met de vorige ontwikkelingen en als resultante van een zich wijzigend kindbeeld, groeide de aandacht voor de fysische en morele integriteit van de jeugd.⁵ Deze verhoogde aandacht kwam aanvankelijk vooral van vrouwenverenigingen uit de middenklasse: de zgn. 'child-savers'.⁶ Zij gingen er van uit dat kinderen uit lagere klassen een criminogene en bijgevolg gevaarlijke groep vormden, die 'gered' konden worden door hun verwijdering uit het verderfelijke milieu waarin zij verbleven. Een vervangend programma, gericht op discipline en morele verlichting, zou er voor zorgen dat de weg naar de delinquentie niet werd bewandeld. De activiteiten van deze zgn. 'child-saving groups' zouden leiden tot de hoger genoemde Juvenile Court Act van 1899 in Illinois. Deze wetgeving zou snel navolging kennen in de andere Staten van de V.S. Het sleutelconcept van deze Juvenile Court Acts vormde de parens-patriae filosofie. Achterliggend idee hierbij was dat de Overheid de ouderrol zou moeten overnemen wanneer de natuurlijke ouders het hadden laten afweten.

Eén der basiskenmerken van deze nieuwe wetgevingen was de uitbreiding van de gerechtelijke interventiegronden, waarbij de klemtoon kwam te liggen op preventieve en behandelingsaspecten. De jeugdrechtbanken werden niet alleen bevoegd t.a.v. jongeren die een als misdrijf omschreven feit hadden gepleegd, maar ook t.a.v. kinderen die predelinquente gedragingen vertoonden of in criminogeen geachte milieus verbleven. Het rolmodel dat de jeugdrechter daarbij hanteerde was eerder dat van dokter-raadgever dan van rechter. Hij diende een 'juridisch therapeut' te zijn die dezelfde vertrouwensrelatie ontwikkelde als de dokter van de plattelandsgemeente die de tijd nam om zijn patiënten te behandelen.⁷ Een nieuwe terminologie, 'rijk aan medische metaforen', werd ontwikkeld.⁸

Een ander fundamenteel kenmerk van deze nieuwe jeugdbeschermingswetgevingen vormde de neutralisatie van de beginselen van behoorlijke strafrechtsbedeling. De verklaarde doelstellingen van de jeugdbescherming vonden immers hun verwezenlijking in de wijze waarop de rechtspleging t.a.v. minderjarigen vorm kreeg. De parens-patriae doctrine leidde ertoe dat de rechtspleging anders werd ingericht dan het strafprocesrecht voor volwassenen. De formeel-rigide regels van de rechtspleging voor volwassenen werden niet geschikt geacht voor een confidentiële procedure waarin 'het belang van het kind' centraal stond. Zo werden de zit-

5. SIMONSON, C.E., GORDON III, M.S., *Juvenile justice in America*, Glescoe, Encino, 1979, p. 159; FAUST, F.L., BRANTINGHAM, P.J., *Juvenile justice philosophy*, West, St. Paul, 1979, p. 27.

6. PLATT, A.M., *The child savers*, Chicago, Chicago Press, 1977, p. 3 e.v. In België centreerde deze beweging zich vooral rond de figuur van Mevrouw CARTON DE WIART (zie supra).

7. PLATT, o.c., p. 142.

8. Voor de Belgische ontwikkelingen zie VAN DE KERCHOVE, M., 'Des mesures répressives aux mesures de sûreté et de protection. Réflexions sur le pouvoir mystificateur de langage', R.D.P., 1976-1977, p. 245 e.v.

tingen informeel en niet openbaar gehouden, werd rechtsbijstand niet noodzakelijk geacht en bleven de 'strafregisters' vertrouwelijk.

Deze karakteristieken zijn min of meer eigen aan alle jeugdbeschermingssystemen die in het Westen rond de eeuwwisseling zijn ontstaan en die zich in de loop van deze eeuw, in alle mogelijke varianten, verder hebben ontwikkeld.

III. De vergane glorie van het jeugdbeschermingsideaal

3 Het oorspronkelijk optimisme t.a.v. de jeugdbescherming, door Roscoe Pound in 1950 nog verwoord als: 'The greatest step forward in Anglo-American jurisprudence since Magna Charta', heeft langzaam plaats geruimd voor een aarzelend pessimisme. Het is op het einde van de jaren vijftig, begin jaren zestig, dat in de Verenigde Staten de eerste kritische kanttekeningen rond de uitgebreide gerechtelijke interventiegronden en het informeel karakter van het procesrecht voor minderjarigen in de doctrine zullen verschijnen.⁹ Deze toenemende bezorgdheid zal zich later uiten in een aantal wetswijzigingen in Californië en New York (ondermeer m.b.t. een verbeterde rechtsbijstand en een aantal rechtswaarborgen i.g.v. vrijheidsberoving).

Het is echter vooral de President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, die in 1967 een officiële balans opstelt van de jeugdbeschermingswetgeving in de verschillende Staten, die een belangrijke stempel zal gaan drukken op het jeugdbeschermingsbeleid van de volgende jaren. In haar aanbevelingen stelde deze Commissie dat de gerechtelijke jeugdbescherming slechts in laatste instantie zou mogen aangewend worden. In de plaats daarvan zouden buitenjustitiële alternatieven moeten worden ontwikkeld die de noodzakelijke controle zouden verzekeren zonder stigmatiserende effecten. In de tweede plaats zou de bevoegdheid van de jeugdrechtbank dienen te worden versmald met een grotere nadruk op een buitenjustitiële aanpak van probleemjongeren. Deze versmalde bevoegdheid zou dan hoofdzakelijk betrekking hebben op jongeren t.a.v. wie een meer krachtdadige aanpak vereist zou zijn. Niettegenstaande de handhaving van de doelstellingen van resocialisatie, zou ook rekening moeten gehouden worden met aspecten die verband houden met afschrikking en 'selective incapacitation'.¹⁰ Ten slotte zou de rechtspleging in overeenstemming moeten worden gebracht met de beginselen van behoorlijke strafrechtsbedeling. Rechtsbijstand en criteria inzake bewijsvoering behoren tot de fundamentele rechtsbeginselen, zowel in het jeugd- als in het volwassenenrecht.¹¹

Deze ontwikkelingen zullen, althans voor wat betreft de aspecten die verband houden met proceswaarborgen, uitmonden in drie belangrijke arresten van het

9. Zo bijvoorbeeld: PAULSEN, 'Fairness to the juvenile offender', Minn. L. Rev., 1957, p. 547; CALDWELL, 'The juvenile court: its development and some major problems', T. Crim. L., 1961, p. 493; BEEMSTERBOER, M., 'The juvenile court - benevolence in the star chamber', J. Criminal L., Criminology and Police Sci, 1960, p. 464; POLOW, B., 'The juvenile court: effective justice or benevolent despotism?', Amer. Bar Assn. J., 1967, p. 31.

10. De neutralisering van de delinquent door zijn opsluiting.

11. The President's Commission on Law Enforcement and administration of justice: Task Force Report: juvenile delinquency and youth crime, Washington, U.S. Governing Printing Office, 1967, p. 2.

Opperste Gerechtshof: *Kent v. United States* (1966), *In re Gault* (1967) en *In re Winship* (1970).

Een eerste afzwakking van de alom overheersende parens-patriae filosofie gebeurde in *Kent v. United States*. Het Opperste Gerechtshof stelde hierbij dat: 'There is evidence in fact, that there may be grounds for concern that the child receives the worst of both worlds: that he gets neither the protection accorded to adults nor the solicitous care and regenerative treatment postulated for children'.¹² Het Hof kwam daarbij tot de conclusie dat de procedure van 'uithandengeving'¹³ diende te beantwoorden aan de regels van due process (beginselen van behoorlijke strafrechtsbedeling).

Deze ontwikkeling zal verder worden gezet in het beroemde arrest in *re Gault*.¹⁴ Het geschil had betrekking op de rechtspleging die in Arizona werd gevolgd toen Gerald Francis Gault, een 15-jarig jongetje, zich voor de jeugdrechtbank diende te verantwoorden wegens het uiten van obscene opmerkingen aan zijn buurvrouw 'Do you have big bombers?'. Gault was op dat ogenblik reeds onderworpen aan een probatiemaatregel omdat hij in de aanwezigheid van een ander jongetje, dat de portefeuille van een dame had gestolen, werd gevonden. Gerald Gault werd tot zijn meerderjarigheid toevertrouwd aan een State Industrial School.

In een inmiddels beroemd geworden passus benadrukte het Opperste Gerechtshof dat: 'Juvenile court history has again demonstrated that unbridled discretion, however benevolently motivated, is frequently a poor substitute for principle and procedure ... Departure from established principles of due process have frequently resulted not in enlightened procedure, but in arbitrariness'.¹⁵ Het Hof voegde daaraan toe: 'Under our Constitution, the condition of being a boy does not justify a kangaroo court'.¹⁶ Zonder evenwel een volledige gelijkschakeling tussen minderjarigen en volwassenen te beogen, oordeelde het Hof dat de principes van het 14° Amendement van de Grondwet eveneens van toepassing zijn op minderjarigen. Deze grondrechten zijn: de schriftelijke kennisgeving van de aanklacht, de mogelijkheid van rechtsbijstand naar keuze – en bij gebreke hiervan de ambtshalve toewijzing –, het recht niet in zijn eigen nadeel te getuigen (privilege against self-incrimination), het recht, bij gebreke aan een geldige bekentenis, geconfronteerd te worden met getuigen en hen op een tegensprekelijke wijze te laten verhoren (cross-examination).

In een derde arrest, in *re Winship* (1970), stelde het Opperste Gerechtshof zich op het standpunt dat een minderjarige, die wegens een als misdrijf omschreven feit

12. *Kent v. United States*, 383 U.S.555 (1966).

13. Procedure waarbij een zaak die onder bevoegdheid van de jeugdrechtbank valt hetzij van rechtswege, hetzij door beslissing van de procureur of de jeugdrechter, wordt doorverwezen naar de gewone strafgerichten. Cf. art. 38, Wet 8 april '65.

14. Ook in België heeft dit arrest veel weerklank gekregen. Zie b.v. ALPERS, S., 'L'affaire Gault, une mise à l'épreuve du Tribunal de la jeunesse', R.D.P., 1971-1972, p. 769; WALGRAVE, L., 'La protection de la jeunesse: la recherche d'une relation de confiance', R.D.P., 1972-1973, p. 911 e.v. Zelfs twee decennia later wordt nog steeds naar dit arrest gerefereerd (zie Memorie van Toelichting, Voorontwerp GOL 1987).

15. *In re Gault*, 387, U.S. 1 (1967) p. 1438-1439.

16. *Id. ibid.* p. 1444.

wordt vervolgd, enkel op grond van de bewijsgronden die ook in het volwassenenstrafrecht gelden, kan veroordeeld worden.¹⁷

Het zou echter verkeerd zijn te stellen dat deze trend naar formalisering in een volledige gelijkshakeling tussen het jeugd- en volwassenenstrafprocesrecht heeft geresulteerd. Een zekere controverse en onzekerheid zijn steeds aanwezig gebleven.¹⁸ Een aarzelende dissonantie kon reeds worden afgeleid uit het afwijkende standpunt van rechter Chief Justice Burger in de zaak *re Winship* die stelde dat: 'de jeugdbescherming de nodige ademruimte nodig heeft indien het de herhaalde aanslagen van het Opperste Gerechtshof wil overleven'.¹⁹ In 1971 zal dit leiden tot de verwerping door het Hof van de idee van een jury-systeem binnen de jeugdrechtbank in de zaak *Mc Keiver v. Pennsylvania*. Het Opperste Gerechtshof stelde hierbij dat het creëren van deze mogelijkheid wel eens een einde zou kunnen stellen aan een confidentiële procedure die gericht is op de bescherming van de minderjarige.²⁰

Bijgevolg krijgt men de indruk dat het Amerikaanse jeugdbeschermingssysteem hybride van aard is, omdat het noch zijn oorspronkelijk resocialisatiedoelstellingen heeft verworpen, noch zich onderworpen heeft aan de proceswaarborgen die gelden voor volwassenen.²¹

Dit neemt niet weg dat deze ontwikkelingen naar strengere proceswaarborgen voor minderjarigen tegelijkertijd tegemoet kwamen aan zekere repenalisatiestromingen (zie *infra*). Zo heeft Hufstедler erop gewezen dat naarmate de jeugdrechtbank op proceduraal vlak meer op een gewone strafrechtbank is gaan gelijken, het klimaat gunstiger werd om ook andere elementen van het gewone strafrechtssysteem (b.v. afschrikking, 'selective incapacitation') in de jeugdbescherming te introduceren.²²

4 Vooraleer wij dieper zullen ingaan op deze repenalisatiestromingen is het noodzakelijk eerst een aantal ontwikkelingen in het begin van de jaren '70 te schetsen. Hierboven werd reeds gewezen op de belangrijke President's Commission (1967). De inzichten die door de differentiële associatietheorie en het labelingsperspectief geleverd werden stimuleerden deze Commissie om het door E.M. Lemert gesuggereerde alternatief 'diversion' algemeen aan te bevelen. Ten einde het hoofd te bieden aan de stigmatiserende effecten van de jeugdbescherming en een proces naar secundaire deviantie te vermijden, pleitte E.M. Lemert voor het opzetten van een diversion-model, dat nauw verbonden was met het jeugdbeschermingssysteem. Dit veronderstelde een proces waarbij problemen die anders in een context van de-

17. In *re Winship*, 397, U.S. 358 (1970).

18. Zie b.v. FELD B.C., 'In *re Gault* revisited: a cross-state comparison of the right to counsel in juvenile court', *Crime and Delinquency*, 1988, p. 397, die erop wijst dat twintig jaar later slechts de helft van de door hem onderzochte Staten een systeem van rechtsbijstand kennen.

19. FAUST, BRANTINGHAM, o.c., p. 331.

20. *Mc Keiver v. Pennsylvania*, 403, U.S. 528, (1971).

21. FINKELSTEIN, M. et al., *Prosecution in the juvenile courts: guideline for the future*, Washington, U.S. Department of Justice, 1973, p. 7; zie ook: GARDNER, M.R., 'Punishment and juvenile justice: a conceptual framework for assessing constitutional rights of youthful offenders', *Vanderbilt Law Review*, 1982, p. 793.

22. HUFSTEDLER, S.M., 'Should we give up reform?', *Crime and Delinquency*, 1984, p. 419.

linquentie en officiële actie werden aangepakt nu anders zouden gedefinieerd worden en met andere middelen worden opgelost. De jeugdbeschermingsinput zou op deze wijze deels in buitengerechtelijke banen kunnen worden geleid. De operationalisering van deze aanbevelingen gebeurde hoofdzakelijk via de federale Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act (JJDPa) van 1974, die instond voor de coördinatie en financiering van een duizendtal diversie-projecten op lokaal vlak. Het zou echter snel duidelijk worden dat deze 'diversion-boom' niet steeds de verwachte positieve effecten opleverde. Terwijl het beoogde doel een inkrimping van het justitieel 'vangnet' was, zou uit talrijke onderzoeken blijken dat jongeren, die anders niet in het jeugdbeschermingscircuit zouden zijn terechtgekomen, nu vaak voor diversie in aanmerking kwamen.²³ Naast het fenomeen van 'net-widening' werden ook nog een aantal nevenverschijnselen vastgesteld bij de andere pijlers van het hervormingsprogramma, nl. de decriminalisering en de deinstitutionalisering.

De meeste Staten voerden weliswaar terminologische wijzigingen aan hun wetgevingen door, waarbij delinquentie in eigenlijke zin werd onderscheiden van de zgn. status-delinquentie²⁴, doch het decriminaliserend effect van deze ingrepen bleek quasi nihil te zijn.²⁵

Wat de deinstitutionaliseringbeweging betreft vormde de Staat Massachusetts één van de meest verregaande voorbeelden. Sinds het begin van de jaren zeventig werden in deze Staat alle 'State's Trainings Schools' gesloten en werd er absolute voorrang verleend aan zgn. 'Community Correction Alternatives'.²⁶ Hoewel het optimisme aanvankelijk groot was, is men zich langzamerhand vragen gaan stellen omtrent de werkelijke deinstitutionaliserende effecten van deze sluitingspolitiek. Zo zou het onduidelijk zijn of een groot aantal jongeren niet terecht was gekomen in voorzieningen voor geestelijke gezondheidszorg en buitengewoon onderwijs.²⁷ Vandaar dat sommige auteurs spreken van een 'trans-institutionalisering' i.p.v. een 'deinstitutionalisering'.²⁸ Ook werd erop gewezen dat deze deinstitutionaliseringpolitiek de oprichting van een jeugdgevangenis voor zware jeugddelinquenten niet heeft kunnen verhinderen.²⁹

Bovendien zou het stilaan duidelijk worden dat, spijs de federale aanwezigheid via de JJDPa Act van 1974, het jeugdbeschermingsbeleid toch verder op lokaal

23. KLEIN, M.W., 'Issues and realities in police diversion programs', *Crime and Delinquency*, 1976, p. 421. GIBBONS, D., BLAKE, D., 'Evaluating the impact of juvenile diversion programs', *Crime and Delinquency*, 1978, p. 411. AUSTIN, J., KRISBERG, B., 'Wider, stronger and different nets: the dialectics of criminal justice reform', *Crime and Delinquency*, 1983, p. 165.

24. 'PINS', person in need of supervision (New York); 'MINS', minor in need of supervision (Illinois); 'CHINS', child in need of services (Massachusetts). Zie ook KING, J.L., *A comparative analysis of juvenile codes*, Urbana-Champaign, 1980, p. 25 e.v.

25. VAN DE KERCHOVE, *Le droit sans peines, Aspects de la dépenalisation en Belgique et aux Etats-Unis*, Bruxelles, St.-Louis, 1987, p. 146.

26. Zie RUTHERFORD, A., 'Decarcerations of young offenders in Massachusetts', in: TUTT, N., *Alternative strategies for coping with crime*, Oxford, Basil Blackwell, 1978, p. 103.

27. SCHWARTZ, I.M. et al., 'The hidden system of juvenile control', *Crime and Delinquency*, 1984, p. 371.

28. RUTHERFORD, A., *Growing out of crime*, London, Penguin, 1986, p. 149.

29. VOGEL, R.E., THIBAUT, E.A., 'Deinstitutionalization's throwaways: the development of a juvenile prison in Massachusetts', *Crime and Delinquency*, 1981, p. 468.

vlak werd gevoerd. Terwijl op federaal niveau nog een politiek van decriminalisering, diversie en deinstitutionalisering werd gevoerd, begonnen de meeste Staten op het einde van de jaren '70 hun wetgeving t.a.v. zware jeugddelinquentie te verstrakken. De impact van deze wetgevende ingrepen zou echter veel diepgaander zijn dan de geleverde federale inspanningen m.b.t. diversie en deinstitutionalisering.³⁰ Krisberg et al. hebben er dan ook op gewezen dat: 'In fact, the inability of reformers to provide meaningful programs and policies aimed at serious juvenile offenders resulted in the wave of 'get tough' legislation that swept the nation during the late 1970s'.³¹

5 Om deze ontwikkelingen echter ten volle te begrijpen, moeten wij eerst wijzen op de crisis begin jaren '70 in de strafrechtwetenschappen die een gevolg was van de kritiek op het resocialisatiemodel, waarvan de jeugdbescherming een exponent is. Deze kritiek, aangeduid onder de algemene noemer 'justice-model', lokaliseerde zich in diametraal tegenovergestelde hoeken.³² In de eerste plaats was er een radicale invalshoek, die zich hoofdzakelijk keerde tegen de uitgebreide interventiegronden en de verholde vormen van controle, eigen aan het resocialisatiemodel. In de tweede plaats was er een 'due process' invalshoek die het gebrek aan rechtswaarborgen aan de kaak stelde. Ten slotte was er een conservatieve invalshoek die de te zachte aanpak van delinquentie viseerde en waarbij, onder de leuze van 'nothing works', gewezen werd op de inefficiëntie van de behandelingsprogramma's.³³

Dit amalgaam van denkbelden bundelde zich om wat werd genoemd de excessen van het resocialisatiemodel te bestrijden. Men viseerde hierbij hoofdzakelijk de niet-toepassing van het proportionaliteitsbeginsel bij de bestraffing, de onbepaalde duur van de straffen, de ruime gerechtelijke discretionaire bevoegdheden en de ongelijkheden in de straftoemeting.³⁴

Deze 'justice' ideeën hebben hun weerslag gevonden in de hervormingsvoorstellen van de 'Juvenile Justice Standards Project' van de American Bar Association die in 1971 werd geïnstalleerd en die in 1977 een aantal aanbevelingen formuleerde³⁵:

1. sancties in functie van de ernst van het gepleegde misdrijf (proportionaliteitsbeginsel) en niet meer in functie van het belang van het kind;
2. sancties van bepaalde duur ter vervanging van een systeem van onbepaalde sancties dat gepaard gaat met een verregaande discretie van de jeugdrechter;

30. PLATT, T., TAKAGI, P., 'Law and order in 1980's', *Crime and Social Justice*, 1981, p. 2.

31. KRISBERG et al., 'The watershed period of juvenile justice reform', *Crime and Delinquency*, 1986, p. 30.

32. HUDSON, B., *Justice to punishment, a critic of the 'justice-model' of corrections*, London, Mc Millan, 1987, p. 22.

33. Zie MARTINSON, R.: 'What Works? Questions and Answers about Prison Reform', *Public Interest*, 1974, p. 22; LIPTON et al., *The Effectiveness of Correctional Treatment: a Survey of Treatment Evaluation Studies*, New York, 1975; zie ook LAB, S.P. et al., 'An Analysis of Juvenile Correctional Treatment', *Crime and Delinquency*, 1988, p. 60.

34. HUDSON, B., o.c., p. 38.

35. WADLINGTON, W., WHITEBREAD, C.H., *Children in the legal system - cases and materials*, Foundation Press New York, 1983, p. 24.

3. subsidiariteit van de gerechtelijke interventie en motivatieplicht;
4. decriminalisering van statusdelicten;
5. klare en openbare rechtspleging (visibility and accountability of decision making) als garantie t.a.v. rechterlijke discretionaire bevoegdheden;
6. rechtsbijstand in elk stadium van de procedure;
7. het recht op zelfbeschikking van de minderjarige, behalve wanneer hij onbekwaam geacht wordt;
8. herdefiniëring van de ouderlijke rol in functie van mogelijke belangenconflicten tussen ouders en kind;
9. strikte criteria bij de procedure van 'uithandengeving'.

6 Deze beginselen zullen slechts op selectieve wijze door de wetgevingen van de verschillende Staten worden gerecipiëerd.

Zo heeft de Staat Washington in 1977 het proportionaliteitsbeginsel in haar jeugdbeschermingswetgeving opgenomen.³⁶ In deze Staat kan een zaak slechts voor de jeugdrechtbank worden gebracht door het parket (prosecutor) dat alleen het recht heeft over de gepastheid van het gerechtelijk optreden te oordelen. Deze parket-soevereiniteit is echter sinds 1977 beperkt door de invoering van een aantal strikte criteria m.b.t. het doorverwijzen van een zaak, welke verband houden met de aard van het misdrijf en het gerechtelijk verleden van de minderjarige. Wanneer het Parket een zaak doorverwijst naar de jeugdrechtbank, dan gebeurt de keuze van sanctie en strafmaat volgens het proportionaliteitsbeginsel. Dit gebeurt volgens de formule: $x = a \cdot (1 + b)$ (waarbij x = strafmaat; a = gepleegde misdrijf; b = recidivegraad). Een minderjarige die wegens een als misdrijf omschreven feit wordt vervolgd, krijgt een bepaalde score. Deze score wordt berekend in functie van de leeftijd van de minderjarige en het gepleegde misdrijf (tabel 1).

Tabel 1. Score in functie van misdrijf en leeftijd

Aard Misdrijf ^(*)	Leeftijd					
	< 12 j.	13 j.	14 j.	15 j.	16 j.	17 j.
A	250	300	350	375	375	375
B +	110	110	120	130	140	150
B	45	45	50	50	57	57
C +	44	44	49	49	55	55
C	40	40	45	45	50	50
D +	16	18	20	22	24	26
D	14	16	18	20	22	24
E	4	4	4	6	8	10

(*) Rangordening van misdrijven, met klasse 'A' als meest ernstige misdrijf (Wettelijk classificatiesysteem van de Staat Washington).

36. SIDRAN, M., 'An overview of Washington's Juvenile Code, King County Prosecution's Office, Washington, 1981 (unpub.): als appendix in GREENWOOD et al., Youth crime and juvenile justice, California Rand Cooperation Report, 1983, p. 149-154.

Deze score kan worden beïnvloed door zgn. verhogingsfactoren (de recidivegraad) (tabel 2).

Tabel 2. Strafmaatverhogingsfactor in functie van het gepleegde misdrijf en de tijdsspanne waarbinnen het volgend misdrijf wordt gepleegd

Aard Misdrijf	Tijdsspanne (maanden)		
	0-12 m.	13-24 m.	> 25 m.
A	0.9	0.8	0.6
B+	0.9	0.7	0.4
B	0.9	0.6	0.3
C+	0.6	0.3	0.2
C	0.5	0.2	0.2
D+	0.3	0.2	0.1
D	0.2	0.1	0.1
E	0.1	0.1	0.1

Dit legalistisch model steunt bijgevolg op een aantal zgn. 'objectieve gegevens' zoals misdrijf, gerechtelijk verleden en leeftijd. Door een meer abstract morele benadering van de jeugddelinquent tracht men een aantal subjectieve factoren uit te sluiten. Bijgevolg wordt de indruk gewekt dat opnieuw wordt aangesloten bij een aantal klassieke opvattingen van het strafrecht waarbij het recht gezien wordt als een geheel van absolute normen met een haast metafysisch karakter. Dit systeem lijkt eerder herinneringen op te roepen aan de opvattingen ten tijde van de Franse revolutie, toen, als reactie tegen de rechterlijke willekeur tijdens het Ancien Régime, de rol van de rechter herleid werd tot 'distributeur automatique des peines'.³⁷

De invoering van het proportionaliteitsbeginsel in Washington, dat oorspronkelijk werd bepleit wegens de verregaande discretionaire bevoegdheid van de jeugdrechter, lijkt in de praktijk uit te monden in een toenemende gerechtelijke interventie.³⁸ Hoewel op deze wijze het straftoemingsproces op een meer uniforme wijze werd gestructureerd, werd tevens een uitbreiding van de sociale controle vastgesteld.³⁹

Enerzijds was er een substantiële stijging van officiële politieregistraties (een 28% stijging van verwijzingen naar het parket), anderzijds was er een stijging van 56% van zaken die door het parket naar de jeugdrechtbank werden verwezen (ter-

37. BOUZAT, P., PINATEL, J., *Traité de droit pénal et de criminologie*, Tme I, Paris, 1970, p. 95.

38. SCHNEIDER, A., SCHRAM, P., *An assessment of juvenile justice system reform in Washington State, Eugene Oregon*, Institute of Policy Analysis, 1983; voor een samenvatting zie: TREPANIER, J., 'Changements de cap pour la justice des mineurs: le cas d'un état américain', R.D.P., 1988, p. 491 e.v.

39. Het is opvallend dat, in tegenstelling tot vroeger toen de discretionaire bevoegdheid vooral bij parket en jeugdrechtbank lag, deze appreciatiebevoegdheid zich nu eerder naar het niveau van de politie verschoven heeft. Zo werd door SCHNEIDER en SCHRAM een relatieve toename van het aantal minderjarigen met een gerechtelijk verleden, in de officiële politieregistraties vastgesteld. Dit lijkt erop te wijzen dat de politie meer belang is gaan hechten aan die categorie minderjarigen die in dit systeem waarschijnlijk een maatregel zullen opgelegd krijgen. Op deze wijze werd de impact van hun interventie tevens vergroot (zie TREPANIER, p. 503).

wijl het aantal zaken die voor diversie in aanmerking kwamen constant bleef). Tevens werd een stijging van 79% vastgesteld van zaken waarbij de minderjarige een maatregel werd opgelegd. Vooral de probatiemaatregel (+ 20%) en de plaatsing van korte duur (+ 105%) scoorden hierbij hoog.

7 Dit 'coöptatieproces', waarbij beginselen die oorspronkelijk bedoeld waren om de rechtspositie van minderheden te versterken, maar die op een selectieve wijze voor sociale controledoeleinden worden gebruikt, werd door de auteurs Greenberg en Humphries uitvoerig beschreven.⁴⁰

Zo stelden zij eveneens vast dat de invoering van een systeem van 'sancties van bepaalde duur' ter vervanging van de relatieve onbepaaldheid van de straffen in de praktijk vaak heeft geleid tot langere en strengere straffen.⁴¹

Dit verschijnsel van selectieve recuperatie lijkt eerder tegemoet te komen aan bepaalde conservatieve strekkingen die, ondersteund door een 'nothing works' doctrine, ervoor gepleit hebben de jeugdbescherming te repenaliseren (zie *infra*). Zo hebben auteurs als van den Haag en Wilson erop gewezen dat 'Not to hold them responsible for their offenses or not to punish is to license and encourage juveniles to commit offenses. Yet there are more offenders among juveniles. They are the product of the leniency of the law – of the privileges granted them – as much as of anything else'.⁴² De onderliggende idee is dat een hardere aanpak van de jeugddelinquentie een afschrikwekkende werking zou uitoefenen op de potentiële delinquent die handelt vanuit een kosten-baten perspectief (crime does not pay).⁴³

Geruggesteund door de media, die de stijging van de criminaliteit benadrukten, werden deze ideeën ook op beleidsvlak gretig vertaald.⁴⁴ Zo stelde R. Reagan in 1976: 'The primary problem is in a criminal system that seems to have lost much of its capacity, to determine the truth, prosecute and punish the guilty and protect society'.⁴⁵ In hetzelfde jaar verklaarde de toenmalige President G. Ford: 'If they are big enough to commit the crimes they are big enough to go to jail. Too many violent and street-wise juveniles are using their age as a cloak of immunity. Detention may not help the juvenile, but it will certainly help its potential victims'.⁴⁶

40. GREENBERG, D.F., HUMPHRIES, D., 'The coöptation of fixed sentencing reform', *Crime & Delinquency*, 1980, p. 206 e.v.

41. Id. *ibid.* p. 220.

42. VAN DEN HAAG, E., *Punishing Criminals*, New York, Basic Books, 1975; Zie ook: WILSON, J.Q., *Thinking about crime*, New York, Basic Books, 1975.

43. Zie in dit verband WILSON, J.Q., o.c., p. 195 'Criminals may be willing to run greater risks (or they may have a weaker sense of morality) than the average citizen, but if the expected cost of crime goes up without a corresponding increase in the expected benefits, then the would-be criminal – unless he or she is among that small fraction of criminals who are utterly irrational – engages in less crime, just as the average citizen will be less likely to take a job as a day laborer if the earnings from that occupation, relative to those from other occupations, go down.'

44. Zie b.v.: 'The youth crime plague', *Time Magazine*, July 11, 1977, p. 18.

45. FINCKERNAUER, J.O., 'Crime as a national political issue: 1964-1976', *Crime & Delinquency*, 1978, p. 23.

46. Ford geciteerd in: CULLEN, F.T. et al.: 'Is child saving dead? Attitudes toward juvenile rehabilitation in Illinois', *Journal of Criminal Justice*, 1983, p. 3.

Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat deze 'get tough' tendens, gesteund op een populaire mengeling van afschrikking en 'selective incapacitation', zich ook op wetgevend vlak heeft doorgezet.

IV. 'The times are no longer with us',⁴⁷

8 Deze repenaliseringstendens komt in de eerste plaats tot uiting door een herdefiniëring van de officieel verklaarde doelstellingen in de jeugdbeschermingswetgevingen van de verscheidene federale Staten.

Terwijl vroeger het beschermend karakter van de wetgeving steeds werd benadrukt (ondanks de kritische bedenkingen m.b.t. haar ambivalente aard) ligt de klemtoon nu meer op 'aansprakelijkheid', 'sociale controle' en 'de bescherming van de maatschappij'.

Een typische illustratie betreft de Staat Minnesota die in 1980 haar wetgeving aanpaste, in de zin dat 'The purpose of the laws relating the children alleged or adjudicated to be delinquent is to promote public safety and reduce juvenile delinquency by maintaining the integrity of the substantive law prohibiting certain behavior and by developing individual responsibility for lawful behavior'.⁴⁸ Het is opmerkelijk dat de beginselen van 'bescherming', 'bewaring en behoeding' die in de vorige wet uitdrukkelijk werden opgenomen, verdwenen zijn.

Reeds in 1976 werd in de Staat California de California Welfare and Institutional Code gewijzigd en werd tevens het doel van het wetboek geherdefinieerd: 'The purpose of the chapter ... includes the protection of the public from the consequences of criminal activity, and to such purpose probation officers, peace officers and juvenile courts shall take into account such protection of the public in their determinations under this chapter'.⁴⁹

In 1977 werd in de Staat Virginia de volgende clausule aan de bestaande wetgeving toegevoegd: 'To protect the community against those acts of its citizens which are harmful to others and to reduce the incidence of delinquent behavior'.

Dezelfde gedachte ligt ten grondslag aan de wetwijziging van de Staat Indiana die haar doelstelling in 1979 als volgt bepaalde: 'Providing inter alia juvenile justice system that protects the public by enforcing the legal obligations children have to society'. Soortgelijke ontwikkelingen kunnen eveneens in de Staten Washington en New York worden vastgesteld.⁵⁰

9 De repenaliseringstendens veruiterlijkt zich, in de tweede plaats, door de versmalling van de bevoegdheid van de jeugdrechtbank t.a.v. jeugddelinquentie.

Sinds het einde van de jaren zeventig hebben de meeste Staten mechanismen ontwikkeld om de 'uithandengeving' (waiver, transfer, remand) te vergemakkelijken. De gewone strafrechten worden op deze wijze ofwel van rechtswege be-

47. MATHIESEN, T., 'The politics of abolition', *Contemporary Crises*, 1986, p. 82.

48. FELD, B.C., 'Juvenile court legislative reform and the serious young offender: dismantling the 'rehabilitative ideal'', *Minnesota Law Rev.*, 1980, p. 192.

49. RUBIN, H.T., 'Retain the juvenile court? Legislative developments, reform directions and the call for abolition', *Crime & Delinquency*, 1979, p. 284.

50. TREPANIER, J., o.c., p. 496.

voegd door de bevoegdheid van de jeugdrechtbank over bepaalde categorieën misdrijven uit te sluiten (legislative waiver), ofwel wordt de mogelijkheid aan de jeugdrechter (judicial waiver) of aan de procureur (prosecutor waiver) verleend om de zaak uit handen te geven.⁵¹ Het is een mechanisme dat haaks staat op de traditionele uitgangspunten van de jeugdbescherming doordat jongeren de zgn. 'beschermde' status van minderjarige wordt ontzegd en onderworpen worden aan de zgn. 'bestraffende' status van volwassene.⁵² De onderliggende motivering is dat bepaalde inbreuken op de openbare veiligheid te ernstig geacht worden, zodat een beschermingsmaatregel van de jeugdrechtbank niet geschikt is.⁵³ Hoewel de eerste jeugdbeschermingswetten reeds in deze mogelijkheid voorzagen, hebben de meeste Staten pas in de tweede helft van de jaren zeventig versoepelde vormen van 'uithandengeving' in hun wetgeving opgenomen.

Zo is er in de Staat Californië 'een vermoeden ten voordele van uithandengeving' (presumption in favor of waiver) wanneer de minderjarige een door de wet opgesomd misdrijf heeft gepleegd.⁵⁴ Zulks heeft tot gevolg dat er een 'vermoeden van strafrechtelijke aansprakelijkheid' ontstaat, waarbij de minderjarige zelf het bewijs moet leveren van zijn geschiktheid om door de jeugdrechtbank te worden berecht. De achtereenvolgende amendementen van 1976, 1977 en 1982 hebben de lijst van misdrijven die dit vermoeden opleveren vastgesteld op 'moord', 'verkrachting', 'diefstal met geweld' en 'gijzeling'.

Onderzoeken over de impact van deze nieuwe wetgeving hebben een dramatische toename aangetoond van minderjarigen die door de gewone strafgerichten werden berecht.⁵⁵ De veroordeling en de straftoemeting gebeurden daarbij aan de hand van dezelfde criteria als die voor volwassenen gelden (t.t.z. de ernst van het gepleegde misdrijf) en slechts in mindere mate op grond van criteria zoals leeftijd.⁵⁶

Negen andere Staten kennen een mechanisme dat vergelijkbaar is met dat van Californië: Delaware (1979), Georgia (1980, 1982), Indiana (1978, 1980), Kentucky (1974), Maine (1977), Maryland (1973), New Mexico (1975), Virginia (1976, 1980), Washington (1977).⁵⁷ Een variëteit bestaat in negen andere Staten: Connecticut (1979), Florida (1975), Georgia (1980, 1982), Hawaï (1981), Minnesota (1980, 1982), New Jersey (1982), South Carolina (1981), Virginia (1976, 1980), West Virginia (1978).⁵⁸

51. VITO, G.F., WILSON, D.G., *The American juvenile justice system*, Beverly Hills, Sage, 1985, p. 60.

52. Id. *ibid.*, p. 58.

53. FELD, B.C., 'The juvenile court meets the principle of the offense: legislative changes in juvenile waiver statutes', *J. Crim. L.*, 1987, p. 508-509.

54. FELD, o.c., p. 509.

55. TEILMAN, K., KLEIN, M., 'Summary of interim findings of the assessment of the impact of California's 1977 Juvenile Justice Legislation', in FELD, B.C., p. 509.

56. GREENWOOD, P., PETERSILIA, J., ZIMRING, F., 'Age, crime and sanctions: the transition from juvenile to adult court', 1980, in FELD, B.C., p. 509.

57. FELD, *id. ibid.*

58. Deze Staten kennen een systeem waarbij bepaalde door de wet voorziene misdrijven, in combinatie met bepaalde recidivegraad, een rechtsgrond voor 'uithandengeving vormen'.

Wat de verhoopte positieve effecten van deze wetgevende ingrepen betreft, zijn de resultaten echter weinig bemoedigend. Hoewel de uithandengeving vaak wordt verklaard vanuit de idee dat bepaalde vormen van zware jeugddelinquentie binnen de bevoegdheid van de gewone strafgerichten dienen te vallen, blijkt uit een onderzoek van Bortner dat 40% van de uithandengevingen betrekking hebben op eigendomsdelicten.⁵⁹ Hamparian stelde zelfs een percentage van 50% vast.⁶⁰ Uit een ander onderzoek blijkt dat de strafduur van minderjarigen die door de gewone strafgerichten werden berecht, gemiddeld vijf maal langer is dan die van de vergelijkbare groep minderjarigen waarvan de uithandengeving werd overwogen, maar die uiteindelijk toch door de jeugdrechtbank werd berecht.⁶¹

Een ander mechanisme dat talrijke Staten hebben ontwikkeld bestaat erin bepaalde misdrijven van rechtswege van de bevoegdheid van de jeugdrechtbank uit te sluiten. De recente wetswijzigingen in de Staat New York vormen in dit verband één van de meest verregaande voorbeelden. Ten gevolge van de Juvenile Offenders Acts van 1978 en 1979 verschijnen minderjarigen die de leeftijd van 13 jaar hebben bereikt en die worden vervolgd wegens moord, van rechtswege voor de gewone strafgerichten. Hetzelfde gebeurt met minderjarigen, die de leeftijd van 14 jaar hebben bereikt en die vervolgd worden wegens gijzeling en verkrachting.⁶²

De volgende Staten kennen, afgezien van variabele leeftijdsdrempels, een soortgelijk systeem: Arkansas, Idaho, Illinois, Connecticut, Vermont, Delaware, District of Columbia, Indiana, Louisiana, Nevada, Oklahoma en Pennsylvania.

Het feit dat de doctrinale discussie zich verschoven heeft naar de vraag of de doodstraf voor minderjarigen mogelijk is, i.p.v. de traditionele discussie m.b.t. de vraag of minderjarigen behandeld dan wel bestraft dienen te worden, is typerend voor de klimaatswisseling die deze nieuwe wetten hebben veroorzaakt.⁶³ De achterliggende idee hierbij is dat de dreiging van een strafrechtelijke sanctie jongeren zal weerhouden om ernstige misdrijven te plegen (deterrence). Evaluatieonderzoek over de impact van deze nieuwe wetgevingen heeft evenwel geen systematische daling van misdrijven die niet meer tot de bevoegdheid van de jeugdrechtbank behoren aangetoond. Zo stelden Glassner en Ksander geen correlatief verband vast tussen een versmalling van de bevoegdheid van de jeugdrechtbank en een verzwaring van de straffen enerzijds en een daling van de zware jeugddelinquentie anderzijds.⁶⁴ Vandaar dat sommige auteurs spreken van een kortzichtige, empirisch niet gefundeerde reactie op het complexe probleem van jeugddelinquentie.⁶⁵

59. BORTNER, N.A., 'Traditional rhetoric, organizational realities: remand of juveniles to adult court', *Crime and Delinquency*, 1986, p. 59.

60. HAMPARIAN, D.M. et al., *Youth in adult courts: between two worlds*, Washington, U.S. Department of Justice, 1982, p. 106.

61. RUDMAN, C., HARTSTONE, E., FAGAN, I., MOORE, M., 'Violent youth in adult court: process and punishment', *Crime and Delinquency*, 1986, p. 89.

62. SCHWARTZ, A.L., 'The juvenile offender laws of New York', *Albany Law Rev.*, 1981, p. 436.

63. Zie b.v. HILL, C., 'Can the death penalty be imposed on juveniles: the unanswered question in *Edging v. Oklahoma*', *Crim. L. Bull.*, 1984, p. 5; STREIB, V.L., 'Death penalty for children: the American experience with capital punishment for crimes committed while under age eighteen', *Okla. L. Rev.*, 1983, p. 640.

64. GLASSNER, KSANDER et al., 'A note on the deterrent effect vs adult jurisdiction', *Soc. Probat.*, 1983, p. 219.

65. SMYKLA, J.O., 'Lowering the age of the juvenile court: problems and prospects of simple solutions', *Law & Psychology Rev.*, 1982, p. 37.

10 Het is echter opvallend dat de repenaliseringstendens zich recentelijk ook op federaal niveau is gaan manifesteren. Terwijl deze tendens zich vroeger hoofdzakelijk op het niveau van de verschillende Staten veruiterlijkte d.m.v. een verstraking van de wetgeving m.b.t. zware jeugddelinquentie, werd er op federaal niveau nog een politiek van decriminalisering, diversie en deinstitutionalisering gevoerd.

Momenteel wordt ook deze federale politiek meer en meer openlijk in vraag gesteld.⁶⁶ Dit blijkt duidelijk uit het Rapport van de National Advisory Committee for Juvenile Justice and Delinquency Prevention (NAC) uit 1984 met als titel: 'Serious Juvenile Crime: a redirected federal effort' waarin wordt gesteld dat: 'the time has come for a major departure from the existing philosophy and activity of the federal government in the juvenile justice field'. Verder laat men zich eerder kritisch uit t.a.v. the Juvenile and Delinquency Prevention Act van 1974 (JJDPa), die zoals hierboven reeds vermeld, de stimulans vormde voor talrijke decriminaliserings- en diversie-initiatieven.

Deze herziene federale politiek heeft zich in de eerste plaats vertaald in gespierde pleidooien voor een hardere aanpak van de zware jeugddelinquentie. Zo stelde federaal woordvoerder A.S. Regnery in Crime and Delinquency: 'We are meeting that group head on. If that's the way they want to behave, the only way to deal with them is to let them feel the sting of the justice system'.⁶⁷

In de tweede plaats lijkt de responsabiliseringsidee veld te winnen. Hoewel erkend wordt dat de delinquentie vaak de resultante is van een gestoord verleden, zou zulks niet betekenen dat jongeren niet verantwoordelijk zouden zijn voor hun daden: 'Thus we must begin to tell our young people, no matter what their background and no matter why they committed an offense, that they must obey the law and that, if they violate the law, they will be held accountable for it'.⁶⁸

In de derde plaats wil men op federaal niveau de aandacht meer gaan richten op het slachtoffer van jeugddelinquentie. Dit zou dienen te gebeuren via zgn. 'restitutie-programma's', die naast de resocialisatie van de jeugddelinquent, in de eerste plaats oog zouden moeten hebben voor de noden van het slachtoffer.⁶⁹ Verder wordt er gewezen op het belang van preventieprogramma's bij een mogelijke victimisatie van kinderen (b.v. bij kinderprostitutie, kinderpornografie en geweld op school).⁷⁰

Ten slotte is het opvallend dat er vanuit verschillende hoeken opnieuw wordt gepleit voor een recriminalisering van de status-delicten omdat er naar verluidt in de praktijk nooit alternatieve voorzieningen voor zgn. status-offenders werden opgericht.⁷¹

Ook de beslissingen van het Opperste Gerechtshof lijken meer en meer dit nieuwe klimaat te weerspiegelen. Zo bevestigde het Hof in de zaak *Shall v. Martin* (1984) de grondwettelijkheid van een bepaling van de New York Family Court Act die zonder precieze criteria de voorlopige hechtenis van minderjarigen toeliet: 'For

66. KRISBERG, B. et al., 'The watershed period...', o.c., p. 34.

67. REGNERY, A.S., 'A federal perspective on juvenile justice reform', *Crime and Delinquency*, 1986, p. 44.

68. Id., p. 60.

69. Id., p. 47.

70. Id., p. 45.

71. KRISBERG, o.c., p. 34.

whom there is found to be a serious risk that he or she may before the return date commit an act which if committed by an adult would constitute a crime'.⁷² Het Hof hanteerde hierbij de redenering dat de jeugdrechter, handelend als subsidiaire ouder, niet gebonden hoefde te zijn door tal van strikte criteria m.b.t. de voorlopige hechtenis van minderjarigen.⁷³ Aldus krijgt men de indruk dat de *parens patriae*-filosofie opnieuw als jokerformule wordt gebruikt om het inconsistente karakter van bepaalde normen met weinig rechtsgehalte te verhullen.

V. En de pendel slingert verder...

11 In het licht van de hierboven geschetste extreme repenalisatiestroming hoeft het misschien geen verwondering te wekken dat er een zekere doctrinale terugkeer naar de traditionele uitgangspunten van de jeugdbescherming waar te nemen valt.

Kenschetsend in dit verband zijn titels als 'Reaffirming rehabilitation' en 'Rehabilitating juvenile justice'.⁷⁴

Hoewel het in dit stadium wellicht nog te vroeg is om gewag te maken van een stroming die zich reeds op beleidsvlak heeft doorgezet, zien we een toenemende kritiek t.a.v. de ontwikkelingen in de jeugdbescherming van de laatste decennia: de behandeling van het 'kind in gevaar' zou het centrale element in de jeugdbescherming moeten blijven.⁷⁵

Als reactie op de harde neo-realistische standpunten wordt een meer 'humane' aanpak voorgestaan⁷⁶ waarbij: 'Our concern for substantive justice leads us to include among essential functions the provisions to youth of help toward 'rehabilitation', 'reintegration', 'solution of problems of social functioning' or whatever euphonious term may be desired'.⁷⁷

De heropleving van de resocialisatie-idee lijkt gepaard te gaan met een vernieuwde belangstelling voor de psychologische benadering in de criminologie. Men gaat daarbij uit van de vooronderstelling dat onderzoek (vooral d.m.v. een longitudinale benadering) naar psycho-biologische kenmerken van jongeren, hun gedragingen en hun micro-omgeving, zouden toelaten toekomstig delinquent gedrag te voorspellen.⁷⁸

72. *Shall v. Martin*, 104 S. Ct., 2403, (1984).

73. Id. 2418. Zie ook: ROSENBERG, I.M., 'Shall v. Martin: a child is a child is a child', *Am. J. Crim. Law*, 1984, p. 253; WORELL, C., 'Pretrial detention of juveniles: denial of equal protection masked by the *parens patriae* doctrine', *The Yale Law Journal*, 1985, p. 174.

74. CULLEN, F., GILBERT, K., *Reaffirming rehabilitation*, Cincinnati, Anderson, 1982; SHIREMAN, C.H., REAMER, F.G., *Rehabilitating juvenile justice*, New York, Colombia University Press, 196.

75. SHIREMAN, C.H., o.c., p. 28.

76. HUDSON, B., o.c., p. 170; CULLEN-GILBERT, o.c., p. 247 e.v.

77. SHIREMAN, C.H., o.c., p. 111.

78. GREENWOOD, P.W., 'Predictors of chronic criminal behavior', in: GREENWOOD, P.W., *Intervention strategies for chronic juvenile offenders*, New York, Rand, 1986, p. 75; LOEBER et al., 'Multiple gating: a multistage assessment procedure for identifying youths at risk for delinquency', *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 1984, p. 21; FARRINGTON, D.P., 'Longitudinal research on crime and delinquency', in MORRIS, N. et al., *Crime and justice: an annual review of research*, Chicago, University of Chicago Press, 1979; BUIKHUISEN, W., MEDNICK, S.A., *Explaining criminal be-*

Zoals dit in het verleden verdedigd werd moet het jeugdbeschermingssysteem tijdig kunnen interveniëren met het oog op de behandeling van de potentiële delinquent.⁷⁹ Deze interventie zou verscheidene vormen kunnen aannemen. Men denkt hierbij aan een vroegtijdige preventie (d.m.v. pre-schoolprogramma's en oudertraining) die het falen van de primaire socialisatiekanalen zou moeten compenseren.⁸⁰ Verder wordt nieuwe hoop gevestigd op bijzondere behandelingsprogramma's (m.b.t. alcohol, verbale training e.a.).⁸¹ Ten slotte wordt ook rekening gehouden met 'selective incapacitation' gedurende de jaren van verhoogd risico.⁸² Tegenover de defaitistische leuze dat 'nothing works' stellen de 'new rehabilitationists' dat 'some things do work'.⁸³ Dat zulk een interventie het karakter van bestraffing zou aannemen wordt betwist: 'Early intervention cannot be criticized for delivering unjust punishments because it offers help rather than punishment to predicted high-rate offenders'.⁸⁴ De discussie over 'hulpverlening onder dwang' of de 'scheiding tussen hulp en recht' kan bijgevolg herbeginnen.

VI. De Belgische evolutie: van bescherming naar bijstand...

12 Een doorgedreven vergelijking tussen de Belgische en de Amerikaanse situatie zou ons in het kader van dit artikel te ver leiden. Bovendien is voorzichtigheid geboden, omdat de criminaliteitsproblemen in de V.S. verschillend zijn van de onze en de law-and-order beweging zich bij ons niet in gelijke mate heeft kunnen doorzetten. Niettemin is de discussie inzake de verschillende modellen in de jeugdbescherming herkenbaar, evenals de invloed van politieke en ideologische factoren op de keuze vóór of tegen een bepaald model.

Zoals hoger werd beschreven leidde de labeling benadering reeds in de jaren '60 in de V.S. tot kritiek op de negatieve effecten van het beschermingsmodel. Naast een pleidooi voor diversie zien we dat de vraag naar meer proceswaarborgen voor jongeren een belangrijke plaats inneemt, dit als gevolg van het feit dat in de V.S. een toetsing van de jeugdbeschermingswetgeving aan de grondwet mogelijk is. In feite is de oprichting van de jeugdbeschermingscomités in 1965 in ons land een poging tot diversie, die echter niet gepaard gaat met uitgewerkte juridische garanties om deze vorm van subsidiariteit t.o.v. de gerechtelijke bescherming waar te maken. Kritieken op het net-widening effect van de comités en het feit dat ze de plaatsingsdynamiek niet kunnen stoppen, leiden ertoe dat "experimenten" met een interactionistische grondslag het licht zien (experiment Dendermonde).⁸⁵ Tegelijkertijd

haviour, Leiden, Brill, 1988. Voor een kritiek zie: WALGRAVE, L., 'Verwondering over een verklaring van misdrijvigheid', *Panopticon*, 1987, p. 85.

79. GREENWOOD, P.W., o.c., p. 82.

80. GREENWOOD, P.W., Promising approaches for the rehabilitation or prevention of chronic juvenile offenders, in: GREENWOOD (ed.), p. 224.

81. GREENWOOD, P.W., Predictors..., o.c., p. 82.

82. Id. *ibid.* Zie ook: RYDELL, P.C., The economics of early intervention versus later incarceration, in GREENWOOD (ed.), p. 243.

83. GREENWOOD, P.W., Promising approaches..., o.c., p. 210.

84. RYDELL, P.C., o.c., p. 235.

85. VERHELLEN, E., 'Poging tot interactioneel werken in de jeugdbescherming: het experiment Dendermonde', in *Interactie, jeugdbescherming en interactionisme*, De Sikkel, 1978, p. 105-152.

groeit ook in ons land de kritiek op het beschermingsmodel en op de behandelings-ideologie die eraan ten grondslag ligt.⁸⁶ De aandacht voor de proceswaarborgen van jongeren neemt toe rond 1980, wanneer de kinderrechtenbeweging ook in België bekend geraakt en een experiment als 'Vlonder' in Gent het licht ziet.⁸⁷ De oprichting van een jeugdpermanentie aan de balie te Luik is een andere uiting van deze strekking. De discussie over de hervorming van het jeugdrecht is bijgevolg ook in België in het begin van de jaren '80 volop aan de gang, maar heeft tot dan, in tegenstelling tot de V.S., geen implicaties op wetgevend vlak gehad.⁸⁸ De bevoegdheidsbetwistingen tussen de nationale overheid en de Gemeenschappen als gevolg van de staatshervorming zullen dit nog geruime tijd verhinderen.⁸⁹

13 We hebben hoger uiteengezet hoe in de V.S., als gevolg van een gewijzigd maatschappelijk klimaat, een aantal programmapunten van het 'justice-model' worden gerecupereerd voor het opzetten van een meer repressieve criminele politiek (nieuw realisme). De toekenning van een aantal proceswaarborgen aan minderjarigen opende blijkbaar de poort voor een strak legalistisch model, dat uiteindelijk méér en repressievere interventies veroorzaakte. Het voorontwerp van Minister Gol van 1982 bevat zowel in zijn motivering als in zijn tekst vergelijkbare ideeën.⁹⁰ We denken aan de versmalling van de bevoegdheden van de jeugdrechtbank voor ernstige gevallen van jeugddelinquentie, aan de versoepeling inzake de uithandengeving, aan de bijzondere gesloten residentiële voorzieningen voor bepaalde jeugddelinquenten. Zoals in de V.S. vinden we hier een nieuwe definitie van de jeugdbeschermingsmaatregelen, die volgens deze visie eveneens de bescherming van de maatschappij en de afschrikking van de jeugdige delinquent tot doel hebben. Alhoewel de voorstellen van Gol klem worden gereden door de bevoegdheidsbetwistingen, zorgt de 'ontkenning' van jeugddelinquentie in de wet van '65 ook in ons land voor toenemende spanningen in de praktijk. In sommige arrondissementen zien we een toename van het aantal plaatsingen in de gevangenis (art. 53) en van de uithandengeving (art. 38), o.m. geargumenteed vanuit het ontbreken van de nodige gesloten afdelingen in het jeugdbeschermingssysteem.⁹¹

Uit de reacties op het voorontwerp van minister Gol kan men niettemin afleiden dat de jeugdrechters en zeker de sociale diensten gekant zijn tegen een verregaande beperking van de bevoegdheden van de jeugdrechtbank en de invoering van een legalistisch model in België. Men verkiest de ook in ons land aanwezige vraag naar een erkenning van de strafwaardigheid van jeugdige delinquenten eerder binnen

86. WALGRAVE, L., Uitgeleide aan de jeugdbescherming, Acco, 1978.

87. Verslagboek studiedag Jeugdrecht-in-beweging, Seminarie en Laboratorium voor Jeugdwelzijn en Volwassenenvorming, Werkdocument n° 7, RUG, 1980; BOUVERNE-DE BIE, M., 'Het jeugdrechtenproject Vlonder: situering van een experiment', Panopticon, 1982, 204-212.

88. Zie de bespreking van de grote stromingen in dit hervormingsdebat in Panopticon, 1980, 76-79.

89. Voor een overzicht, zie: VERHELLEN, E., 'Jeugdbescherming en de Staatshervormingen. Het wordt pas echt op de tanden bijten, of terug naar af', Panopticon, 1988, 549-558.

90. ELIAERTS, C., 'Waarheen met de wet op de jeugdbescherming? Het voorontwerp Gol kritisch bekijken', in Liber Amicorum W. Calewaert, Kluwer, 1984, 131-151 en 'Het nieuwe realisme in het strafrecht en de criminele politiek. De vlag dekt niet altijd dezelfde lading', Panopticon, 1984, 1-9.

91. Jongeren in de gevangenis, Contactcomité van Organisaties voor Jeugdzorg, 1986 (Studiedag te Leuven op 20 november 1986).

de 'tradities' van de jeugdbescherming te concretiseren.⁹² Deze praktijkmensen starten experimenten met alternatieve sancties, die een 'derde weg' moeten bieden tussen het maatregelenrecht en het strafrecht.⁹³ Aangezien het juridisch kader intussen niet gewijzigd wordt, rijzen er t.a.v. deze praktijk toch een aantal vragen m.b.t. de doelstellingen van deze sancties (wildgroei) en de proceswaarborgen van de minderjarigen.⁹⁴ Traditionele aanleidingen zoals de toestand van gevaar (art. 36, 2, Wet 1965) en wangedrag en onbuigzaamheid (art. 36,1) blijven in de gerechtelijke bescherming in belangrijke mate aanwezig en doen het vermoeden rijzen dat in de praktijk (nog steeds...) verschillende modellen door mekaar gehanteerd worden.⁹⁵ Ook het tweede ontwerp van Gol in 1987 is naar onze mening hiervan een goed voorbeeld.⁹⁶

14 Kunnen wij nu in ons land gewagen van de opkomst van 'new rehabilitation-ists'? In ieder geval heeft de 'regeling' van de bevoegdheidsbetwistingen belangrijke gevolgen voor de inhoudelijke oriëntatie die de jeugdbescherming zal ondergaan.⁹⁷ Het valt op hoezeer politieke en ideologische belangen de keuze voor een

92. Zie de reactie van de Nationale Federatie van Jeugd magistraten op het voorontwerp van Minister GOL (1982), samenvatting in Panopticon, 1983, 477-479; nadien zal ook de 'Commissie Mahillon' in haar advies aan Koninklijk Commissaris Legros van oordeel zijn dat de jeugdrechtsbank jeugddelinquentie moet blijven beoordelen, weliswaar met 'sanctions éducatives'. Zie het commentaar van L. WALGRAVE hierbij, Panopticon, 1985, 172-176.

93. Zie de bijdragen in: Alternatieve sancties: een praktijkkijk (studiedag te Leuven op 21 november 1985), Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie 1985 en meer bepaald het artikel van L. WALGRAVE: 'De restituerende gemeenschapsdienst: de uitweg uit de impasse?' (p. 3-19).

94. Zie CAPPELAERE, G., ELIAERTS, C., VERHELLEN, E., Alternatieve sanctionering voor jongeren, Studie- en Documentatiecentrum voor Rechten van Kinderen, Cahier 5, RUG, 1987. Dit exploratief onderzoek naar experimenten met 'alternatieve sancties' in België leidde o.m. tot het besluit dat er achter dit begrip heel verschillende, soms zelfs tegengestelde ideeën of initiatieven schuilgaan. In afwachting van een hervorming van de Wet van 8 april 1965 heeft de Minister van Justitie op 18 februari 1988 een aantal aanbevelingen aan de Procureurs-generaal overgemaakt ten einde terzake meer duidelijkheid (rechtszekerheid) te brengen (terug te vinden in Panopticon, 1988, 317-319 en DEMANET, G., 'Les prestations réparatrices à caractère éducatif dans le cadre de la Loi du 8 avril 1965', R.D.P., 1988, 979-1008, op p. 1000-1004.)

95. Op het niveau van het parket maken de 'als misdrijf omschreven feiten' (art. 36,4) de belangrijkste meldingsgrond uit ($\pm 65\%$), maar op het niveau van de jeugdrechtsbanken (berechtste minderjarigen) nemen de art. 36,1 ($\pm 6\%$) en 36, 2° (55%) de meerderheid van de gevallen voor hun rekening (1985, Dienst Jeugdbescherming).

96. Dit tweede voorontwerp werd evenmin officieel gepubliceerd. Een bespreking vindt men in de bijlage bij Oase, 1987, n° 2. Als gevolg van de verkiezingen in 1987 en de recente beslissingen inzake de bevoegdheidsverdeling (zie verder noot 99) lijkt het ontwerp vervallen, wat niet wil zeggen dat een aantal principes in de toekomst niet heropgenomen kunnen worden. Het ontwerp legt de klemtoon op de subsidiariteit van de gerechtelijke bescherming en de responsabilisering van de jongeren, maakt een onderscheid tussen minderjarigen in gevaar en zij die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (met een zekere gradatie in de mogelijke maatregelen), maar behoudt een aantal dubbelzinnigheden, ondermeer m.b.t. de aard en de doelstellingen van de interventies: 'Niettegenstaande het principe van responsabilisering alle belang toekent aan de sanctie, heeft de Regering (...) de term 'maatregel' verkozen boven het woord 'sanctie', hoewel het gaat om een straf; de maatregel streeft immers een pedagogisch doel na en de rechter kan hem op elk ogenblik herzien'. (Memorie van Toelichting, p. 14).

97. De Wet van 8 augustus 1988 (B.S., 13 augustus 1988) rangschikt zoals in 1980 de jeugdbescherming onder de Gemeenschapsmaterie 'bijstand aan personen', maar ditmaal met inbegrip van de gerechtelijke bescherming; nationale materie blijft 'slechts' het burgerrechtelijk statuut van de minderjarige, de

bepaald model hebben beïnvloed, zonder dat het inhoudelijke debat ten gronde was gevoerd.⁹⁸ De bevoegdheid 'bijstand aan personen' zal in de toekomst de inhoud van het jeugdrecht gaan domineren.⁹⁹ In hoever een nieuwe terminologie ook een nieuw model impliceert, zal nog moeten blijken. Het begrippenkader dat in het Decreet inzake de Bijzondere Jeugdbijstand van 27 juni 1985 wordt gehanteerd wijst op een pedagogische benadering, of moeten we eerder zeggen, bevestigt zoals in het verleden dat men blijft bij een pedagogische vertaling van sociale problemen.¹⁰⁰ Het Arbitragehof heeft intussen al bevestigd dat gerechtelijke dwang het pedagogisch karakter van de maatregelen niet ontkracht: justitiële hulpverlening of gerechtelijke bescherming (bijstand) is géén straf.¹⁰¹ Dit sluit aan bij recente visies die wij in de V.S. vermeld hebben.¹⁰² Deze 'new rehabilitationists' verklaren immers dat het alternatief voor behandelen niet gelijk staat met straffen, maar dat een interventie moet gericht zijn op praktische bijstand, rekening houdend met de persoonlijke en sociale context van de problematiek. Dit 'bijstandsmodel' zou dan ver-

ontzetting uit het ouderlijk gezag en het toezicht op de gezinsbijslag, en 'de opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen t.a.v. de minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd'. Zie VERHELLEN, E., supra, noot 89.

98. Discussies over fundamentele opties m.b.t. het toekomstig karakter van het jeugd(beschermings)recht dienden in het Parlement in allerijl gevoerd (de oppositie was trouwens afwezig in de Kamercommissie) en werden beslecht in een tekst over bevoegdheidsverdelingen (over dit debat, zie J.S. in Panopticon, 1988, 633-637). De jeugdbescherming werd dus meegesleurd in een versneld federaliseringsproces, waarbij politieke strategieën over machtsverdeling, zeker op het ideologisch belangrijke terrein van 'gezin en welzijnszorg', de keuze voor het 'bijstandsmodel' (zie verder) in de hand werkten. Aangezien het voor velen duidelijk was dat de 'regeling' inzake jeugddelinquentie gevaar inhield voor nieuwe conflicten, werd in extremis nog een artikel aan de wet van 8 augustus 1988 toegevoegd (art. 4, § 15, 4°) dat bepaalt dat overleg dient te worden gepleegd tussen de nationale overheid en de gemeenschapsexecutieven betreffende 'de opgave en de opvolging' van de maatregelen m.b.t. delinquente jongeren... De 'overblijfselen' van de wet van 1965 en de nieuwe Gemeenschapsregels staan intussen ongecoördineerd naast elkaar.

99. Volgens de huidige stand van zaken kan men immers besluiten dat de Gemeenschappen een soort algemene bevoegdheid hebben tot het bepalen van de jeugdbeschermingsmaatregelen en zou de Staat enkel bevoegd zijn voor specifieke maatregelen t.a.v. minderjarige delinquenten wanneer zulks noodzakelijk is in functie van de openbare veiligheid. Zowel in de Memorie van Toelichting als tijdens de parlementaire besprekingen werd verklaard dat de Gemeenschappen in de uitoefening van hun bevoegdheden ook de materiële bevoegdheid van de jeugdrechtbank kunnen wijzigen (J.S., Panopticon, 1988, 636). Zie verder ook noot 101.

100. Het centrale begrip van dit decreet is 'de problematische opvoedingssituatie'. 'De termen waarin het (...) wordt gedefinieerd maken de herkomst duidelijk van deze omschrijving: het is een term ontleend aan de pedagogiek', aldus DUPONT, L. en VANDER AUWERA, C. in: Het nieuwe Jeugdrecht van de Vlaamse Gemeenschap, Acco, 1988, p. 39. De twijfel of dit een fundamenteel andere optie is in de (nog steeds) 'bijzondere' jeugdzorg blijkt o.m. uit VERHELLEN, E., 'Het decreet inzake bijzondere jeugdbijstand. Tussen twee stoelen?', Panopticon, 1985, 401-409. Zie ook noot 106.

101. Het Arrest n° 66 van 30 juni 1988 bepaalt dat de bevoegdheid van de Gemeenschappen niet beperkt wordt door het criterium van de vrijwilligheid. De Jeugdbescherming heeft trouwens altijd, ook waar ze van dwingende aard is, essentieel een finaliteit van hulp- en dienstverlening' (Arrest, punt 2B). Zie KLOECK, K., 'Krachtlijnen van het arrest', Panopticon, 1988, 628-631.

102. 'There has been lack of differentiation between treatment and help, and between the idea of crime as due to individual pathology (the medical model) or, while eschewing this, trying to understand the social and personal context of offending behaviour. The alternative to treatment does not have to be punishment. Understanding and help can be offered, assistance can be given with practical problems, and this can be effective in reducing recidivism', HUDSON, B., o.c., p. 173.

schillen van het 'beschermingsmodel', omdat het meer proceswaarborgen bevat voor de minderjarigen, zoals ook in het Decreet van 27 juni 1985 beklemtoond wordt. Bovendien wordt de subsidiariteit t.o.v. de gerechtelijke interventie met meer juridische waarborgen omkleed en biedt men een kader waarin een grotere differentiatie in de reactiewijzen mogelijk zou worden: 'Some things do work'.¹⁰³ We merken wel op dat dit een aantal verwachtingen zijn die ook ten tijde van de goedkeuring van de Wet van '65 uitgesproken werden.

15 Men voelt aan dat het delinquentieprobleem daardoor opnieuw op de achtergrond verdwijnt. Het is thans nog niet duidelijk welke wetgevende initiatieven op dit terrein in de toekomst zullen genomen worden.

De concrete invulling van het begrip strafwaardigheid is natuurlijk een moeilijk probleem. Ook criminologen hebben hier geen al te duidelijke standpunten over. Zoals gezegd groeit de steun voor de (nogal vage) optie een derde weg te kiezen tussen een maatregelenrecht en het strafrecht, nl. een 'jeugdsanctierecht', waarbij het begrip sanctie eveneens een hoofdzakelijk pedagogische invulling krijgt.¹⁰⁴ De praktijkwerkers van de gesubsidieerde voorzieningen zouden wellicht graag in een dergelijk model stappen. Wellicht is het ook aanvaardbaar voor de magistratuur als de bevoegdheidsdiscussies zullen geregeld zijn en afspraken inzake samenwerking mogelijk worden.¹⁰⁵ Problemen zoals financiële middelen, infrastructuur, kwaliteit en vorming van het personeel zullen dan zoals vroeger moeten opgelost worden...

Bij vele criminologen zal enig scepticisme aanwezig blijven, omdat de gevraagde combinatie van strafwaardigheid met een globale verbetering van de rechtspositie van jongeren op meer weerstanden stuit en trouwens complex is, aangezien zij veel meer ingrijpt in de maatschappelijke structuren. Men treedt daarbij ook buiten het enge kader van de 'bijzondere' jeugdzorg.¹⁰⁶

103. Zie de Memorie van Toelichting bij het decreet (Vlaamse Raad, 1984-85, stuk 309, n° 1) en DUPONT, L. en VANDER AUWERA, C., o.c. Vooral de 'bemiddelingscommissie inzake bijzondere jeugdbijstand' moet (als nieuw orgaan) deze hooggespannen verwachtingen waarmaken.

104. De bekommernis tot een 'zinvolle' en 'aangepaste' sanctie te komen was een constante in de praktijkexperimenten met alternatieve sancties, zie supra, noot 94. Ook het recente wetsvoorstel VAN DEN BOSSCHE (Parl. St. Kamer, 1987-88, n° 1008/1) poogt, niet zonder problemen, tot een concrete invulling van een 'jeugdsanctierecht' te komen (zie het commentaar van SMETS, J., in Panopticon, 1988, 321-324).

105. Reeds in haar reactie op het ontwerp Gol van 1982 verklaarde de nationale Federatie van Jeugd-magistraten: 'Wat nu ook de bevoegdheidsaflijningen zullen zijn, (zeker is) dat er steeds enkele overbruggingen, bij voorkeur in een geest van samenwerking en niet van onderlinge wedijver, in stand zullen moeten gehouden worden, en dit in eerbied voor elkaars autonomie, dit gesteund zijnde op de specificiteit van de beoogde taken' (Tekst voorstel, p. 8, zie ook supra, noot 92).

106. Deze globale benadering van de rechtspositie van jongeren wordt verdedigd door de 'kinderrechtenbeweging'. Zie VERHELLEN, E., Jeugdbescherming en jeugdbeschermingsrecht, Studie- en Documentatiecentrum voor Rechten van Kinderen, Cahier 3, RUG, 1986, p. 347-366. Als voorbeeld van een structureel probleem kunnen we schoolmoeheid aanhalen: kansarme gezinnen of jongeren met moeilijkheden op school komen via incidenten, conflicten of misdrijven in het jeugdbeschermingssysteem terecht, van waaruit dan een hulpverleningsproces moet op gang gebracht worden (premie-voor-het-delict of een pedagogische vertaling van een sociaal probleem). Intussen blijft het onderwijssysteem dezelfde problemen reproduceren; zie ELIAERTS, C., 'De controle op schoolverzuim in het kader van de wet op de jeugdbescherming en de wet op de leerplicht', in Schoolmoeheid, Contactcomité van Organisaties voor Jeugdzorg, 1986, 57-95, meer bepaald p. 83-88.

De ontwikkelingen in het Amerikaanse én het Belgische jeugdrecht tonen o.i. aan dat maatschappelijke en politieke factoren het jeugdbeschermingssysteem veel meer beïnvloeden dan theoretisch criminologische concepten. Enerzijds heeft de criminoloog weinig impact op de politieke keuzes die op een bepaald ogenblik gemaakt worden en anderzijds heeft hij weinig vat op de wijze waarop in de rechtspraktijk van een bepaald model gebruik gemaakt wordt. Is de 'derde weg' de veruiterlijking van een centrumbeweging die zich heden ten dage ook op politiek vlak manifesteert? Zowel de 'nieuwe' etiologen als de intussen 'pragmatisch' geworden radicalen kunnen hierin elementen naar hun gading vinden.¹⁰⁷ De vraag is zoals steeds of de jongere zelf nog wel een plaats op deze druk bewandelde weg zal vinden.

107. Wat de 'nieuwe' etiologen betreft, zie supra, noot 78. Wat de 'pragmatische' radicalen betreft, zij kunnen volgens HUDSON hun instemming betuigen met de grotere aandacht voor algemene preventie (cf. decreet 1985), decentralisatie (versus de 'sterke staat' politiek van het nieuwe realisme), buitengerechtelijke conflictoplossing als vorm van abolitionisme (cf. bemiddelingscommissie) en de aandacht voor de positie van het slachtoffer hierbij (cf. sommige experimenten met alternatieve sancties en initiatieven zoals het 'vereffeningsproject' van Oikoten, zie Oase, juli 1987, 25-29). HUDSON, B., o.c., p. 163 en 176.